

**МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
КАФЕДРА ДИТЯЧИХ ХВОРОБ**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**II ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**«СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНІ ТА ДЕОНТОЛОГІЧНІ
ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ МЕДИЦИНИ
(НЕМЕДИЧНІ ПРОБЛЕМИ В МЕДИЦИНІ)»**

18-19 ЛЮТОГО 2021 РОКУ

М. ЗАПОРІЖЖЯ

УДК 614.253:17.021.3](063)

З-41

Редколегія:

Боярська Л. М. – завідувач кафедри дитячих хвороб ЗДМУ, кандидат медичних наук, професор;

Утюж І. Г. – завідувач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ, доктор філософських наук, професор;

Котлова Ю. В. – кандидат медичних наук, доцент кафедри дитячих хвороб ЗДМУ;

Сенетий Д. П. – доктор філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Мегрелішвілі М. О. – кандидат філософських наук, доцент кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ;

Касаткіна К. А. – викладач кафедри суспільних дисциплін ЗДМУ.

Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Соціально-етичні та деонтологічні проблеми сучасної медицини (немедичні проблеми в медицині)» (18-19 лютого 2021 року). – Запоріжжя: ЗДМУ, 2021. – 180 с.

Автори матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наданої у доповідях інформації й точність наведених цитат. Точка зору автора не завжди може співпадати з позицією редколегії.

Список використаних джерел:

1. Про удосконалення організації надання паліативної допомоги в Україні: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 04.06.2020 р. №1308. Дата оновлення: 17.07.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0609-20#Text> (дата звернення: 09.01.2020).

2. Численность населения в городе Запорожье. URL: <https://index.minfin.com.ua/reference/people/town/zaporozhe/> (дата звернення: 09.01.2020).

ОНТОЛОГІЯ ГЕДОНІЗМУ: ГАСТИКА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

*Ганошенко Ю.А., к. філол. н., доцент,
доцент кафедри культурології та українознавства,
Запорізький державний медичний університет*

Глобальна трансформація світоглядно-ідеологічних орієнтирів сучасності, оновлення поведінково-психологічних патернів у ставленні до себе, інших та матеріальної повсякденності, переформатування моральних засад соціальної взаємодії, універсалізація й інтердисциплінарне взаємопроникнення різних напрямів наукового знання, розпорошеність і фрагментація інформаційної картини дійсності, реконструкція регіональних і формування раніше маргінальних і тригерних форм ідентичності як нормативних – не могли не позначитись на практиках художнього освоєння дійсності, спричинивши масштабне оновлення на різних рівнях мистецького дискурсу, зокрема й літератури.

Сучасна українська література як на рівні письма, так і активізації читацької рецепції являє собою масштабний загальнонаціональний віртуальний проект мистецького відображення проблем становлення нової особистості як носія сучасної фрагментованої (гібридної, фронтірної) ідентичності.

Посилення мистецької уваги до проблем реконструкції історичної пам'яті, до проговорювання національних травм минулого, до оприявлення персоніфікованого екзистенційного досвіду розгубленості перед історією та створення ностальгійної тональності оповіді, до проблеми конструювання власної ідентичності, до наповнення додатковими змістами й міфологізації «свого» простору й предметного оточення, до пошуку альтернативних пояснень рушіїв індивідуального життя, до розкриття сексуальності без гендерних стереотипів, до ідеї множинності істини, до поетики ймовірного й «нового побутописання» складається в сучасній українській літературі не лише під впливом суто вітчизняної ідеологічної ситуації, але й в умовах зміни загальносвітової культурної парадигми, її поступової переорієнтації з позицій постмодерну як панівної світоглядно-ідеологічної, філософської та мистецької системи другої половини ХХ ст. до метамодернізму (пост-постмодерну, альтермодернізму) в ХХІ ст. як нової системи світовідчування, яка своїми глобальними перетвореннями у світобаченні та світорозумінні неминує зачіпає й українську культуру, що все більше інтегрується в загальноєвропейські культурні процеси.

Основні концепти постмодерну (втома людства й відмова від метанаративів (наприклад, комунізм, прогрес чи нація) на користь плюралізму, глобалізація і постконіальність, недовіра до соціальних практик і наскрізна іронія, апологія ліберальної демократії (зокрема, відома концепція Ф. Фукуями щодо «кінця історії»), деконструкція і пародія як основа культурного виробництва) через певний час вичерпали себе й переродились у принципово інші культурні практики: повернення до метанаративів (наприклад, «Ісламська держава», екотероризм), неоднорідність фінансових ринків, розквіт регіональних ідентичностей і антиглобалізм з його протистоянням «чужому» (криза міграцій), розвиток соцмереж як віртуальних майданчиків ідеологічного виробництва (блогерство, фішинг, репостинг), сліпа довіра режимам і становлення постправди як масової комунікаційної технології, розквіт неоконсервативних та ультраправих політичних рухів і систем, повернення до реконструкції та нової ідеологічності (етосу) мистецтва. Тому, коли виходить друком есе Т. Вермюллена й Р. ван дер Аккена (2010 р.) «Нотатки щодо метамодернізму», де послідовно аналізується криза постмодерну в різних сферах життя й попри довгу історію терміна вперше обґрунтовується специфіка метамодерну як системи, яка складається передусім як засіб фіксації та ідентифікації (відчування) змін актуальної культурної реальності, ця концепція (попри те, що створена вона двома маловідомими магістрантами й багато в чому сповнена публіцистичної риторики) стає значним проривом у теоретичному становленні нових поглядів на дійсність.

Принципові положення цього есе: метамодернізм не жорстка гностична філософська система, а спосіб відчування реальності; осциляція (вільне неритмічне розгойдування, коливання) між семіосферами модерну й постмодерну як спосіб обсервації реальності, що дає можливість одночасного безконфліктного переживання і засвоєння смислів обох світоглядних систем; одночасне переживання минулого, теперішнього і недосяжного майбутнього; суміщення звичайного, побутового, зручного зі значущим і вартісним, надперсональним; вільний відбір і поєднання етичного, принципового та іронічного, симуляційного – сколихнули інтелектуальний простір.

Метамодернізм більше асоціюється з візуальним мистецтвом, оскільки з 2000-х рр. вичерпує свій культуротворчий потенціал друковане слово, яке заступає знак, послідовність кадрів, загалом візуальне в широкому його розумінні (Л. Тернер), що багато в чому також прояснює такі наративні особливості сучасного літературного твору, як тяжіння до візуалізації (від деталізованої конкретно-чуттєвої описовості (в тому числі смакової) до набуття новітніх форм графічного роману, коміксу), кінематографічності, інтермедіальності (популярність відеопоезії, буктрейлерів тощо).

Тому на поверхню міждисциплінарної рефлексії культури з новою актуальністю піднімаються проблеми ідентичності та її співвідношення з історією, пам'яттю та оречевленою (чуттєвою) реальністю. Сучасна фрагментована (дифузна, плинна) ідентичність з її множинними партиципаціями та ситуативними формами самоідентифікації як продукт постмодерної епохи стає передумовою для глобальної поширеності явищ

постправди, постпам'яті, фантомного досвіду як способу інформаційної трансляції, коли чужий досвід привласнюється й сприймається як власний, що дає величезні можливості в художніх практиках конструювання ідентичності в сучасній літературі. Також особливої ваги набуває проблема чуттєвої природи тексту – віртуальна дійсність все більше матеріалізується й укорінюється через апеляцію до перцептивних патернів реципієнта, спекулюючи на гедоністичних реакціях через залучення читача до рефлексії інтелектуальної (естетичної) через чуттєву й виразно приємну, в тому числі й через гастику.

Гасстика, як відомо, – це галузь невербальної семіотики, що систематизує культурний досвід людства, пов'язаний із їжею, напоями, продуктами і стравами, кулінарією, способами приготування та споживання, смаковими відчуттями, традиціями, ритуалами та символічними рядами (в тому числі мовно-лінгвістичними), які оприявнюються через їжу. Звичайно, гасстика стає важливим компонентом культурного усвідомлення національного й соціального менталітету, способів національного мислення в його безпосередньому зв'язку з географічним і біологічним середовищем життя, конструювання ідентичності через чуттєвий смаковий досвід.

Їжа як частина загальної семіосфери, як один із семантичних кодів реальності, як загальнокультурна метафора чи особливий конструент ментальної дійсності людини та особливості її закріплення вербальними засобами в літературі різного типу (фольклор, авторське письмо) так чи інакше розглядалося зокрема в роботах О. Фрейденберг, В. Проппа, Г. Гачева, К. Леві-Стросса, адже історично їжа ставала чи не найбільш зрозумілим маркером універсальї життя-смерті в житті народів, тому досі міцно вкорінена в релігійних системах і обрядово-ритуальних практиках (жертвоприношення, поїдання бога (причастя), розламування коровай у весільних і поховальних обрядах, застілля як втілення свята, спільне вживання їжі як побратимство, піст і різні харчові табу тощо).

Культура структурує гастичну семіотичну дійсність певного народу чи періоду через складну систему взаємопов'язаних опозицій від відомого леві-строссівського сире і варене (природне / культурне) до своє / чуже (їжа іншого), чисте / нечисте (халяль, кашрут), гендерно і віково маркована їжа (чоловіча / жіноча, доросла / дитяча), профанна / сакральна (проскури, паска, весільний коровай), повсякденна / святкова, універсальна / емоційно семіотизована (шоколадні валентинки, харчові букети). Таким чином, гасстика постає як один з принципів базисів розгортання культурної дійсності й формування ідентичності людини, а відтак і важливими принципом текстотворення, особливо художнього, яке апелює одразу до всіх рівнів дерева культури.

Тому на хвилі загальної методологічної кризи опису історичного досвіду як загального й спільного буття-в-часі П. Нора формулює свою теорію місць пам'яті (*lieux de mémoire*), яка стає відчутно впливовою як у формі аналітичної стратегії фіксації досвіду, так і стратегії текстотвірних (в тому числі й художніх) потенцій сучасної культури. Звичайно, термін «місця пам'яті» має (в тому числі й через особливості інтеркультурної транскрипції) дещо метафоричну

природу, оскільки апелює не лише до місць в їхньому традиційному розумінні (локусів), але й до ширшого кола об'єктів, що мають певний історичний загальнокультурний чи індивідуальний сенс, в тому числі до об'єктів побуту та семіотики смакових вражень (печиво в М. Пруста, пляцки в Ю. Андруховича).

Саме таке відчуття темпоральності (укорінення її в матеріальних чи чуттєвих об'єктах) спричинила і переорієнтацію сучасних форм літературного відображення дійсності із зображення масштабних історичних процесів в бік камерного переживання історії: спочатку автокомунікативного письма як провідної авторської стратегії на початку 2000-х рр., спрямованої на фіксацію й символізацію індивідуального досвіду («Депеш мод», «Anarchy in the UKR» С. Жадана, «Кляса» П. Вольвача, «Фройд би плакав», «Перламутрове порно» І. Карпи, «Я, «Побєда» і Берлін» А. Кузьменка та ін.), а пізніше – популярності ретростилістики («Львівська сага» П. Яценка, «Танго смерті» Ю. Винничука, «Бу ле ву чайок, мсьє» М. Гримич, «Фелікс Австрія» С. Андрухович тощо) з її особливим оречевленим буттям персонажів і текстуальним втіленням символічних площин, системи традиційних гасем, дотичних до сучасності у всій повноті їх чуттєвого впливу. Тепер ця тенденція нового побутописання властива й творам на сучасні теми (І. Карпа «Добрі новини з Аральського моря», Г. Шиян «За спиною»), коли ідентичність виявляється й набуває своєї відносної цілісності через свій зв'язок із деталлю, побутовою річчю, перцептивними реакціями, в тому числі й смаковими – реальність героїнь цих творів постійно протікає в режимі відторгнення традиційних українських страв («які стають смачнішими на другий день»), натомість спроби міжкультурної взаємодії все більше їх приваблюють (французька та каталонська) в тому числі й через чуттєвий досвід взаємодії з цими гастросистемами. Головні персонажі споживають їжу в розгортанні наративу постійно, навіть надмірно, їжа в текстах стає «нав'язливою метафорою» їхньої екзистенції, вони відверто й неприховано насолоджуються вживанням їжі та напоїв, авторки долучають нас до чуттєвого досвіду персонажів, формуючи нову гасичну текстуальну дійсність. Це дає змогу вільно поєднувати ознаки як побутового, так і психологічного реалізму, особливої ваги набуває символічне навантаження художньої деталі, образів реальних речей, чуттєвих вражень, емансипованого гедонізму, позбавленого внутрішньокультурних стереотипів, розмивання фронтирів ідентичності, наближення її до метамодерного осциляційного принципу.

Людина в сучасній літературі міцно вшивається в деталізований часопросторовий континуум, в надмірно оречевлену художню дійсність, поза якою її індивідуально-психічне буття в часі унеможлиблюється, її ідентичність все більше розмивається, втрачаючи своє чуттєве, тілесне буття через володіння\споживання. Гасемі – це своєрідний протест часові, намагання авторів через повторну семантизацію продовжити буття-в-речі, розтягнути ностальгійне або подовжити гедоністичне пам'ятне смакове відчуття, яке може стати одним з ключів розуміння семіосфери сучасної української літератури.